

یادداشت

ایران مهارت

روایتی ناتمام از پیوند مدرسه و مهارت در آموزش و پرورش ایران

مجید طهرانیان*: در سال‌های اخیر، شکاف میان آموزش نظری در مدارس و نیازهای واقعی بازار کار به دغدغه‌ای کلان برای نظام آموزشی کشور بدل شده است. در پاسخ به این چالش، طرحی خلاقانه با عنوان «ایران مهارت» در سال ۱۳۹۵ و با همکاری وزارت آموزش و پرورش (به ریاست دکتر سیدمحمد بطحایی) و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (به ریاست دکتر علی ربیعی) تدوین و اجرا شد. این طرح در مقطع متوسطه اول با هدف آشنایی اولیه دانش‌آموزان با مشاغل، مهارت‌ها و شناخت عمومی از بازار کار طراحی شده بود؛ نه برای تربیت نیروی متخصص، بلکه برای بیدارکردن ذهن نوجوانان درباره جهان واقعی کار.

سه مدل اجرای آموزش مهارتی و ارزیابی آنها

۱. **اجرای آموزش مهارتی توسط مدرسه**

در این روش، برنامه مهارت‌آموزی مستقیماً در داخل مدرسه و با مسئولیت کادر آموزشی مدرسه برگزار می‌شود.

مزایا: دسترسی آسان برای دانش‌آموزان، هماهنگی کامل با برنامه آموزشی، کاهش هزینه‌های رفت‌وآمد، حفظ محیط آشنا و ایمن روانی برای یادگیری و محبت امکانات، تجهیزات و فضای کارگاهی، کمبود معلمان متخصص در مهارت‌های فنی، نبود تجربه اجرایی کافی برای طراحی و مدیریت آموزش‌های مهارتی.

۲. **برگزاری آموزش مهارتی در آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای**

در این شیوه، دانش‌آموزان از مدرسه خارج شده و برای شرکت در دوره‌ها به آموزشگاه‌های آزاد یا دولتی مراجعه می‌کنند. بهره‌مندی از تجهیزات تخصصی و محیط کارگاهی واقعی، آموزش توسط مربیان حرفه‌ای و دارای تجربه صنعتی، آشنایی با فضای واقعی بازار کار و رشته‌های شغلی متنوع، دشواری رفت‌وآمد، به‌ویژه در مناطق دور از مرکز، تداخل با برنامه رسمی درسی مدرسه، افزایش هزینه برای خانواده‌ها، محدودیت‌های قانونی و تربیتی در خروج دانش‌آموز از فضای مدرسه به دلایل امنیتی، کاهش امکان نظارت مدرسه بر روند یادگیری.

۳. **مدل تلفیقی: اجرای آموزش در مدرسه با همکاری آموزشگاه‌های مهارتی-راهکار بهینه و منطفت**

طرح ایران مهارت مدل سوم را پیشنهاد کرد: همکاری آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای با مدارس، بدون جابه‌جایی دانش‌آموزان. در این مدل، مدرسه فضای آموزشی و هماهنگی را فراهم می‌کرد و مربیان متخصص از آموزشگاه‌ها به مدارس اعزام می‌شدند.

بهره‌مندی از کیفیت آموزش تخصصی در فضای آشنا، کاهش هزینه‌ها و افزایش عدالت آموزشی، امکان نظارت مستمر مدیر و مشاور مدرسه، تسهیل ارتباط خانواده با برنامه آموزشی، ایجاد انگیزه در دانش‌آموز برای آینده‌نگری شغلی.

دلایل توقف طرح: نارسایی‌ها و چالش‌های قابل اصلاح

با وجود ظرفیت بالا، این طرح به‌سرعت از اولویت خارج شد. برخی از مهم‌ترین عوامل توقف یا کندشدن آن عبارت‌اند از:

۱. تنگ‌نظری در تنظیم قراردادها با آموزشگاه‌های خصوصی: نبود الگوی شفاف و منعطف قرارداده‌ها باعث بی‌اعتمادی و کاهش انگیزه آموزشگاه‌ها شد.

۲. نبود انگیزه و سازوکار تشویقی برای مدیران مدارس: در حالی که مدیریت برنامه نیازمند تلاش مستمر مدیران بود، برای زحمات آنها مشوق ملموسی تعریف نشده بود.

۳. عدم توجه به ماهیت آشنایی اولیه و نبود تطبیق زمانی با استانداردهای فنی و حرفه‌ای: به‌جای معرفی مفاهیم کلی، گاه انتظار اجرای کامل استانداردهای پیچیده بود که نه ممکن بود، نه هدف برنامه.

۴. طراحی آزمون‌های غیرضروری و صدور گواهی رسمی برای دوره‌هایی که فقط جنبه آشنایی داشتند: این روند هزینه‌هایی را به دانش‌آموز والدین تحمیل کرد که با فلسفه طرح در تعارض بود.

۵. تغییرات مدیریتی و فقدان استمرار فرهنگی در بدنه اجرایی: با رفت‌وآمد مدیران ارشد، نگرش‌های قبلی نادیده گرفته شد و هیچ طرح جایگزین منسجمی هم پیشنهاد نشد. این نشان می‌دهد که نظام آموزشی ما باید یاد بگیرد «طرح را اصلاح کند، نه حذف».

جمع‌بندی: بازآفرینی یک الگوی موفق، نه بازسازی گذشته

طرح ایران مهارت به ما نشان داد که می‌توان مدرسه را به مهارت نزدیک کرد بدون آنکه دانش‌آموز از فضای تربیتی مدرسه جدا شود. اجرای دوباره این طرح در قالبی اصلاح‌شده، با توجه به تجربه‌های گذشته، شفاف‌سازی قراردادها، تعریف انگیزه برای مدیران، حذف هزینه‌های اضافی و تبیین دقیق هدف طرح (آشنایی اولیه، نه تخصص‌سازی) می‌تواند راه را برای نسل مهارت‌محور هموار کند.

*** کارشناس آموزشی و مدیرکل اسبق مدارس غیردولتی کشور**

نامش «عجاج احمد حردان تکریتی» و به «حجاج» معروف است.

سرگرد تشکیلات امنیتی عمومی و حاکم نظامی زندان مخوف «نوگره سلمان» بود و اینک که معلوم نیست چه زمانی از سوریه به عراق بازگشته، در پس نزدیک به ۳۸ سال زندگی مخفی در شهر سماوه محل خدمت سابقش دستگیر شده است. مشاور رئیس‌جمهور عراق گفته است که او اینک نزدیک به ۸۰ سال سن دارد و سرحال است. زنده‌ماندن حجاج که مورد اعتماد تشکیلات امنیتی و همشهری صدام حسین تکریتی است و

از قبیله البوناصر و طایفه نزار است، امیدها را برای مستندکردن بخشی دیگر از انفال و جنایت‌های رژیم بعث زنده نگه داشته است.

حجاج که از مجرمان غایب دادگاه صدام بود، پس از متلاشی‌شدن دستگاه خوفناک و شکنجه‌گر این رژیم، در کرکوک مخفی شد و بعدها به سوریه فرار کرد و گفته می‌شود جریان محاکمه رئیس‌جمهور سابق عراق و یارانش را در آپارتمانی در محله جرمانه دمشق دنبال می‌کرد. اما عاقبت آن دروید که کشت. دو فرزندش که به تشکیلات القاعده پیوسته بودند،

در تیردی در زلوعیه صلاح‌الدین جان باختند. از راند، پسر سوم و کوچک‌ترش که در سوریه او را همراهی می‌کرد، ظاهراً اطلاعی در دست نیست. از میان دو محافظش نیز، «صخر» سرنوشت نامعلوم دارد و «شوقی» -دیگر محافظ حجاج- (سماوه) جنوب استان عراق شد. خود نیز سرانجام از سوی محلی‌ها -که اینک چون مور به پایشان افتاده- در سماوه شناسایی و پس از هشت ماه پیگیری بانوی اول عراق، با شکایت بازمانده قربانیان نوگره سلمان از طرف دستگاه قضائی بازداشت شد.

ایرانیان کم‌وبیش با ماجرای انفال و جنایت‌های صدام در کردستان عراق آشنایی نسبی دارند، اما عموماً با داستان حجاج تکریتی و نوگره سلمان غریبه‌اند. نوگره سلمان، نام زندانی مخوف در کویری دورافتاده و بی‌آب‌وعلف در استان المثنی (سماوه) جنوب استان عراق و در مرز عربستان و کویت است. به دستورحجاج، حاکم نظامی این زندان، داستان‌های شرم‌آوری در حق وجدان بشری و کردها خلق شد که روایت و مطالعه آن برای هرکس آسان نیست. آه و ناله انفال و نوگره سلمان، اولش اندوه و آخرش اسفناک است. قسمت چنین بود که شاهدان و تجربه‌های زیسته زنده بمانند و داستان هزارویک شب این زندان مخوف را روایت کنند. زنده‌ماندن حجاج البته مکمل نهایی برای ثبت این تاریخ شرم‌آور انسانی است.

در روزگاری که هنرمندان دولتی عراقی مانند «سعدون جابر»، «یاس خضر» (با قطعه «صدام انت قاعد ضابط») و حتی صلاح عبدالغفور (وفات در سال ۲۰۱۳ در اثر تصادف در اربیل) با سرعت قطعه مشهور کردی «شمامه و خال خال» از «برادران زی زی» در سقز ایران و تیدیل بخشی از آن به «صدام غالی» به حاکم بعث خوش خدمتی می‌کردند یا عدی پسر صدام، سنگ احمد رازی فوتبالیست محبوب عراقی و بهترین بازیکن آسیا در سال ۱۹۸۸ میلادی را به سینه می‌زد و مردم را با آن سرگرم می‌کرد، در

داستان سگ سیاه و حجاج نوگره سلمان

فیض‌الله پیری

حجاج که از مجرمان غایب دادگاه صدام بود، پس از متلاشی‌شدن دستگاه خوفناک و شکنجه‌گر این رژیم، در کرکوک مخفی شد و بعدها به سوریه فرار کرد و گفته می‌شود جریان محاکمه رئیس‌جمهور سابق عراق و یارانش را در آپارتمانی در محله جرمانه دمشق دنبال می‌کرد. اما عاقبت آن دروید که کشت. دو فرزندش که به تشکیلات القاعده پیوسته بودند،

در تیردی در زلوعیه صلاح‌الدین جان باختند. از راند، پسر سوم و کوچک‌ترش که در سوریه او را همراهی می‌کرد، ظاهراً اطلاعی در دست نیست. از میان دو محافظش نیز، «صخر» سرنوشت نامعلوم دارد و «شوقی» -دیگر محافظ حجاج- (سماوه) جنوب استان عراق شد. خود نیز سرانجام از سوی محلی‌ها -که اینک چون مور به پایشان افتاده- در سماوه شناسایی و پس از هشت ماه پیگیری بانوی اول عراق، با شکایت بازمانده قربانیان نوگره سلمان از طرف دستگاه قضائی بازداشت شد.

ایرانیان کم‌وبیش با ماجرای انفال و جنایت‌های صدام در کردستان عراق آشنایی نسبی دارند، اما عموماً با داستان حجاج تکریتی و نوگره سلمان غریبه‌اند. نوگره سلمان، نام زندانی مخوف در کویری دورافتاده و بی‌آب‌وعلف در استان المثنی (سماوه) جنوب استان عراق و در مرز عربستان و کویت است. به دستورحجاج، حاکم نظامی این زندان، داستان‌های شرم‌آوری در حق وجدان بشری و کردها خلق شد که روایت و مطالعه آن برای هرکس آسان نیست. آه و ناله انفال و نوگره سلمان، اولش اندوه و آخرش اسفناک است. قسمت چنین بود که شاهدان و تجربه‌های زیسته زنده بمانند و داستان هزارویک شب این زندان مخوف را روایت کنند. زنده‌ماندن حجاج البته مکمل نهایی برای ثبت این تاریخ شرم‌آور انسانی است.

در روزگاری که هنرمندان دولتی عراقی مانند «سعدون جابر»، «یاس خضر» (با قطعه «صدام انت قاعد ضابط») و حتی صلاح عبدالغفور (وفات در سال ۲۰۱۳ در اثر تصادف در اربیل) با سرعت قطعه مشهور کردی «شمامه و خال خال» از «برادران زی زی» در سقز ایران و تیدیل بخشی از آن به «صدام غالی» به حاکم بعث خوش خدمتی می‌کردند یا عدی پسر صدام، سنگ احمد رازی فوتبالیست محبوب عراقی و بهترین بازیکن آسیا در سال ۱۹۸۸ میلادی را به سینه می‌زد و مردم را با آن سرگرم می‌کرد، در

حجاج، حاکم نظامی زندان نوگره سلمان

موج سوم عملیات پاک‌سازی قومی و نسل‌زدایی موسوم به انفال، حجاج تکریتی وحشیانه‌ترین شکنجه‌های فیزیکی را در حق کردهای نوگره سلمان ثبت می‌کرد، جایی که به روایت یکی از بازماندگان حدود ۴۰ درصد زندانیان آنجا بر اثر شکنجه جان باختند. حرفه روزانه این مرد سادیسم، شکنجه زندانیان، تجاوز به دختران اسیر، نگه‌داشتن گرسنگان و تحقیر و شکستن حرمت انسان بود. او حتی به کودکان رحم نمی‌کرد و با چوب به سر کودک شش‌ماهه، معصومیتش را ابدی می‌کرد.

می‌گویند روزی از پسماند غذای نگهبانان مقداری برنج به پیرمردی می‌رسد و او هم آن به کودکان می‌دهد. سرانجام پیداشدن یک دانه برنج در محل، موجب می‌شود پدر و پسر به مدت ۲۴ ساعت در مقابل آفتاب سوزان به تیر برق میدان طناب‌پیچ شوند. در تاریخ نوگره سلمان ثبت شده که حجاج جلاد، افرادی را می‌کشت و به صورت وحشیانه در مقابل دیدگان عزیزانش، با تبر قطعه‌قطعه می‌کرد. بازماندگان و شاهدان عینی گزارش می‌کنند که در یک شبانه‌روز، یک نان ساندویچ و حداقلی از آب کثیف و غیربهداشتی به آنها می‌رسید. بر اثر این شکنجه‌های جسمی و روانی بود که شماری از کردها در این زندان مخوف جان به جان آفرین تسلیم کردند. اما داستان به اینجا ختم نمی‌شد و به‌راحتی مرگ نبود. یکی از بازماندگان نوگره سلمان در شبکه تلویزیونی پیام در کردستان عراق داستانی نقل کرده که بعد از خاکسپاری پسرخاله‌اش در قبرستان اطراف زندان، «سگ سیاه» مشهور به سراغ او رفته و برای رفع گرسنگی به سراغ جسد مرده رفته است.

داستان‌های دردناک انفال فراوانی وجود دارد که بعضاً روایت شده یا نشده است. کودکی که جلال طالبانی برای شهادت در دادگاه، همواره از او مراقبت می‌کرد و به سفر آمریکا برد و... قبل از رسیدن به نوگره سلمان و هنگام زنده به گور کردن خود و عزیزانش، به شکل بازماندگان نوگره سلمان در نجات یافت. او در میان اعراب پادیه‌نشین سماوه بزرگ شد و ۳۰ سال بعد، موجب ارتباط عاطفی اعراب جنوب با کردها در شمال شد. او بعدها به «تیمور انفال» معروف شد و اینک در کردستان عراق زندگی می‌کند. مصاحبه «فاضل» قربانی با این بازمانده با عنوان «من آخرین کرد هستم» با ترجمه مرتضی مرادی در انتشارات ماهتاب کرمانشاه در ایران منتشر شده است.

تاکتون چندین کاروان از بازمانده قربانیان نوگره سلمان، هنرمندان و نهادهای بین‌المللی به جنوب عراق و نوگره سلمان سفر کرده و کتاب‌ها و مستندهایی از آن منتشر کرده‌اند. چندین گور دسته‌جمعی نیز از این رویدادهای نسل‌زدایی انفال در سماوه در جنوب عراق نیز پیدا شده که عموماً از کردهای اقلیم کردستان عراق هستند.

بازداشت حجاج در هفته گذشته، موجی از شادی در میان قربانیان انفال ایجاد و البته اندوه مرگ‌های همراه با شکنجه را تازه کرد، داغ مرگه سیوم انفال در سال ۱۹۸۸ -عموماً از گردان کرکوک و جنوب کردستان عراق- و جنایت بعثیون در زندانی مخوف که حتی روایت آن برای صاحبان تجربه زیسته می‌تواند زخم‌های روانی را تازه کند.

شایسته‌سالاری؛ راهی به سوی اجماع و وحدت سیاسی

۱. گفت‌وگوی ملی: باید سنت گفت‌وگوی ملی را بازسازی کنیم، اختلاف‌ها و دوقطبی‌ها را کنار بگذاریم و با همه تفاوت‌ها سر یک میز بنشینیم و به دنبال تغییر باسیم تا تخریب.
۲. اصلاح نظام انتصابیات: ارزیابی عملکرد مدیران و جلوگیری از انتصاب‌های صرفاً سیاسی با استفاده از سامانه‌های شفاف و نهادهای ناظر مستقل، پرهیز از قومیت‌گرایی و مادی‌گرایی و انتخاب مسئولان با تاکید بر معیار مشروع شایستگی.

۳. نقش رسانه و نهادهای مدنی: رسانه‌ها باید تربیون عقلانیت و مطالبه‌گری شوند، نه ابزار جنگ روانی جناح‌ها. نهادهای مدنی نیز می‌توانند داوران بی‌طرف در فضای سیاسی باشند.

۴. پرورش نسل آینده با گفتمان وحدت: نظام آموزشی، دانشگاهی و رسانه‌ای باید «تحمل تفاوت» و «گفت‌وگوی سازنده» را آموزش دهد و بستری تعاملی و گفتمان‌محور فراهم آورد که بدون ترس از پیامدها، مطالبه‌گری و تفکر انتقادی رشد و اعتلا پیدا کند.

پیامی روشن برای همگان

اجماع سیاسی به معنای مشترک‌بودن هدف نیروهای گوناگون برای تأمین منافع عمومی است، نه حذف تفاوت‌ها.

سیاست اگر از منطق شایستگی تهی شود، جز درگیری، فرصت‌سوزی و فرار نخبگان ثمری نخواهد داشت. ما در دورانی زندگی می‌کنیم که کشور بیش از هر زمان دیگری نیازمند همدلی و خرد جمعی است. رسیدن به آینده‌ای روشن، فقط زمانی ممکن است که رقابت بر سر بهتربودن جای رقابت بر سر نزدیک‌تربودن را بگیرد و از افراط و تفریط پرهیز کنیم و در مسیر عقلانیت قدم برداریم. بیایید از نو تعریف کنیم که «خودی» کیست، هر آن‌که برای پیشرفت این سرزمین دلسوز، کاردان و صادق است.

۶۰هزار نیروی جدید

در آموزش و پرورش

وزیر آموزش و پرورش خبر داد: «حدود ۶۰ هزار نیروی جدید در سال تحصیلی به کار گرفته می‌شوند». به گفته علیرضا کاظمی، ارزیابی‌های عملی باید با سرعت و به دقت انجام شود تا با کمترین موانع سال تحصیلی جدید آغاز شود. او به تحول در برنامه درسی به عنوان یکی از اولویت‌های آموزش و پرورش اشاره کرد و گفت: «تغییر ریل آموزش و پرورش با تاکید بر تحول در برنامه درسی از اساسی‌ترین اقدامات این وزارتخانه است و اقدامات در این زمینه باید به‌سرعت انجام شود». کاظمی بر تجهیز دانش‌آموزان به یک مهارت تاکید کرد و افزود: «ضرورت دارد با توسعه هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای، ضریب پوشش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای در میان دانش‌آموزان افزایش پیدا کند».

وضعیت نامناسب اشتغال

زنان مجرد روستایی

ایلنا: جمعیت‌شناس عضو هیئت‌علمی دانشگاه تهران گفت: «سیاری از زنان مجرد در ایران که موفق به ازدواج نشده‌اند، به‌ویژه در مناطق روستایی، وضعیت شغلی مناسبی ندارند». شهلا کاظمی‌پور، در تحلیل خود از آمار ۷۰۰ هزار دختر و پسر مجرد بالای ۴۰ سال گفت: «در بحث تجرد مردان به آن صورت که مطرح شده، نگرانی خاصی نداریم. عده‌ای از مردان مجرد هستند و روند ازدواج برای آنها تغییر کرده و به تأخیر افتاده، به‌گونه‌ای که مردان تقریباً تا ۵۰سالگی ازدواج می‌کنند و نمی‌توانیم پدیده تجرد قطعی را به مردان تسری دهیم». این جمعیت‌شناس افزود: «سن ازدواج در مردان بالاتر رفته است. نکته اما اینجاست که پدیده تجرد قطعی بیشتر برای زنان مشهود است و خصوصاً در مورد دختران دهه ۶۰ مشاهده می‌شود. برخی از این دختران به دلایل مختلف، ازدواج نکرده‌اند یا خودشان تمایل نداشتند یا به طور عمده با مشکلاتی در پیداکردن فردی مناسب از نظر سنی، تحصیلی و شغلی برای ازدواج مواجه بوده‌اند». این جامعه‌شناس درباره هشدار افزایش زنان سالمند مجرد نیز گفت: «تبعات این وضعیت به طور قطع خود را نشان خواهد داد. البته باید بگویم تعداد زنان سالمند مجرد به حدود ۴۰۰ هزار نفر می‌رسد و اگر خوشبینانه به تعداد کسانی که ممکن است بعدها ازدواج کنند نگاه کنیم، ممکن است به ۳۰۰ هزار زن سالمند مجرد برسیم. این زنان اگر همچنان مجرد باقی بمانند و شغل یا مستمری از طریق خانواده پدری نداشته باشند، با مشکلی مواجه خواهند شد. اما نکته مهم این است که اگر درآمد کافی نداشته باشند، ممکن است به زیر خط فقر بروند».

افقی:

۱- گردهم‌آمدن- پوشاننده عیب‌ها و از صفات خدایت- ۲- پاینده به عهد و پیمان- از نام‌های بهشت- خوراک پرندگان ۳- ادعای زیاده از حد- اشاره- عادی ۴- تکرارش دانه تند خوراکی است- شریک زندگی- وطن- نت چهارم ۵- زین‌ویبرگ اسب- راغب و خواهان- بزرگواریت ۶- آلبومی با آواز سالار عقلی- نمره عالی- موزه پاریس ۷- بسیار- الکتریکی- تحت ۸- هر فصل کتاب- از صنایع دستی و سنتی بوشهر- یک نفر ۹- گویشی در غرب ایران- فیلمی به کارگردانی ران هاوارد با بازی تام هنکس- دستگاه تقویت‌کننده شنوایی ۱۰- تفریق- کیسه بزرگ- پناهگاه ۱۱- سکوی شیرجه- فرق سر- آفریننده ۱۲- باب روز- درختکاری‌شده- حافظه اصلی کامپیوتر- عدد قرن ۱۳- فاقد آرامش- شیره درخت- چهره ۱۴- تقویت امواج الکتریکی- هوش و استعداد سرشار- کشوری میان فرانسه و اسپانیا ۱۵- کتابی مشکل از سه داستان کوتاه نوشته غلامحسین ساعدی- خوشنویس نامی عهد قاجار

عمودی:

۱- زیر پا گذاشتن مقررات- خوشبخت- پهنک برگ را به ساقه متصل می‌کند ۲- جنگجوی سوارکار قرون وسطی- پستاندار حشره‌خوار کوچک آمریکایی ۳- آشکارساختن- دقت نظر- مقابل آشتی ۴- ناپایدار- از یاران امام حسین(ع)- کهن‌ترین حساسه‌سرای یونان ۵- یار عذرا- دشمنان- نخستین سلسله بزرگ چین باستان ۶- کلام شیوا- متعفن و گندیده- آن را پدر علم دانسته‌اند ۷- قسمتی از فشتگ- بلند و طولانی- تکرار حرفی ۸- ضمیر متکلم وحده- واحد اندازه‌گیری توان- لقب خواجه‌سرایان بود ۹- رب‌النوع

خورشید در مصر باستان- فرشته مهر در آیین زرتشتی- روزه هندوها ۱۰- پست الکترونیک- محفظه کتاب در کتابخانه- باخر ۱۱- روشنی و پرتو- فرومایه- توده غله دروشده ۱۲- رمانی نوشته رضا امیرخانی- ستون- راندن

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱														
۲														
۳														
۴														
۵														
۶														
۷														
۸														
۹														
۱۰														
۱۱														
۱۲														
۱۳														
۱۴														
۱۵														

حل سودوکو ۴۱۰۸

۳	۴	۵	۸	۴	۹	۱	۷
۶	۸	۹	۱	۲	۷	۳	۵
۱	۴	۷	۵	۳	۹	۸	۲
۷	۶	۳	۲	۱	۸	۴	۹
۴	۹	۲	۳	۷	۵	۱	۶
۵	۱	۸	۴	۶	۷	۲	۳
۲	۳	۶	۷	۸	۱	۵	۴
۸	۵	۴	۶	۹	۳	۲	۷
۹	۷	۱	۴	۵	۲	۸	۳

۲	۴	۵	۳	۵	۸	۹	۷	۱
۱	۷	۵	۴	۹	۸	۳	۲	۶
۸	۹	۳	۱	۷	۲	۶	۴	۵
۴	۲	۳	۷	۱	۵	۶	۹	۸
۳	۶	۱	۸	۹	۵	۷	۲	۴
۷	۵	۹	۲	۴	۶	۳	۱	۸
۶	۸	۱	۹	۱	۳	۴	۵	۷
۵	۱	۴	۶	۸	۷	۲	۹	۳
۹	۳	۷	۵	۲	۴	۱	۸	۶

حل جدول ۵۱۱۲

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
د	س	د	ز	ل	پ	ا	ب	ا	ت	ا	م	ا	ب	س
۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳
۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴
۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵
۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲
۷	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱
۸	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵
۹	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴
۱۰	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳
۱۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲
۱۲	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱
۱۳	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵
۱۴	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴
۱۵	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۳